

בריאת האדם

באופן טבעי משמשת דמותו של אדם הראשון מודל לחינת מהותו של האדם בעולם. בדפים הבאים ננסה ללמוד כיצד ראו חז"ל את אופיו ומהותו של האדם דרך תיאורם את דמותו של אדם הראשון ותשובותיהם לשאלות שונות כגון: כיצד נברא אדם? מתי הוא נברא? מה היה גודלו? למה נברא יחידי? ועוד.

א. קראו את הפסוקים בתורה המתארים את בריאת האדם.

כיצד הוא נברא? מתי? מה תפקידו ייעודו? מה ייחודו ביחס לשאר הברואים?

האם מהתורה עולה תיאור אחד או תיאורים שונים וסותרים?

1. בראשית פרק א

(כ) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ עַל פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם: (כא) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּיִמְנוֹת וְהַגְּדָלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שְׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: (כב) וַיִּבְרַךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף יִרְבַּ בְּאֶרֶץ: (כג) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: פ (כד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֶמָּה וְרִמָּשׁ וְחַיָּתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן: (כה) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֵת הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: (כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וַיְרְדוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל הָאָרֶץ: (כז) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: (כח) וַיִּבְרַךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכַבְּשֶׁה וּרְדוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּת הַרְמֵשֶׁת עַל הָאָרֶץ: (כט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נֹתֵתִי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאֵת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְּרִי עֵץ זֶרַע זָרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: (ל) וְלָכָל חַיַּת הָאָרֶץ וְלָכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלָכָל רֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֵת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי כֵן: (לא) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וַהֲגִה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

בראשית פרק ב

(ד) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בַּיּוֹם עָשׂוֹת יְדוּד אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם: (ה) וְכָל שִׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר יְדוּד אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעִבְדָּ אֶת הָאֲדָמָה: (ו) וְאָדָם יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֹת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ז) וַיִּיצֶר יְדוּד אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָ מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשִׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: (ח) וַיִּטַע יְדוּד אֱלֹהִים גֶּן בְּעֵדֵן מִקְדָּם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: (ט) וַיִּצְמַח יְדוּד אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ נְחֻמָּד לְמַרְאֵה וְטוֹב לְמֵאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הֶגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע: (י) וַנְהַר יִצְאָ מֵעֵדֵן לְהִשְׁקוֹת אֶת הֶגֶן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וַיְהִי לְאַרְבָּעָה רִאשִׁים: (יא) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסִּבָּב אֵת כָּל אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שֵׁם הַזֶּהָב: (יב) וַזֶּהֱב הָאָרֶץ הוּא טוֹב שֵׁם הַבְּדִלְח וְאֶבֶן הַשֵּׁהִם: (יג) וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁנַי גִּיחוֹן הוּא הַסּוּבָב אֵת כָּל אֶרֶץ כּוּשׁ: (יד) וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדְקֵל הוּא הַהַלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנְּהָר הַרְבִּיעִי הוּא פָּרַת: (טו) וַיִּקַּח יְדוּד אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגֵן עֵדֵן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: (טז) וַיִּצַּו יְדוּד אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ הֶגֶן אָכַל תֹּאכַל: (יז) וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בַיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת: (יח) וַיֹּאמֶר יְדוּד אֱלֹהִים לֹא טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם לְבָדוּ אֲעֲשֶׂה לוֹ עֵזָר כְּנַגְדּוֹ: (יט) וַיִּיצֶר יְדוּד אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּבְרָא אֶל הָאָדָם לְרֵאוֹת מֶה יִקְרָא לוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ: (כ) וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וְלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלָכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא מִצָּא עֵזָר כְּנַגְדּוֹ: (כא) וַיִּפֹּל יְדוּד אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעוֹתָיו וַיִּסְגֶּר בָּשָׂר תַּחְתְּנָהּ: (כב) וַיִּבֶן יְדוּד אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבָאָהּ אֶל הָאָדָם: (כג) וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעַם עָצָם מֵעֲצָמֵי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחָהּ זֹאת: (כד) עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד: (כה) וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבַּשְׁשׁוּ:

ב. המדרש הבא דן במעמדו של האדם ביחס לשאר הבריאה, סביב השאלה מתי נברא האדם.

2. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשה ח ד"ה א (כו) ויאמר

ויאמר אלהים נעשה אדם וגו'. ר' יוחנן פתח אחר וקדם צרתני וגו' (תהלים קלט ה) ... ,
אמר ר' לעזר אחר למעשה יום אחרון וקדם למעשה יום אחרון, היא דעתיה דר' לעזר (כלומר דברי ר'
לעזר הללו, תואמים את דבריו הבאים): דאמר ר' לעזר תוצא הארץ נפש וגו' (בראש' א כד) זו רוחו
של אדם הראשון,

ר' שמעון בן לקיש אמר אחר למעשה יום אחרון וקדם למעשה יום ראשון, היא דעתיה דר' שמעון בן
לקיש דאמר ר' שמעון בן לקיש ורוח אלהים מרחפת (שם/בראשית/ א ב) זו רוחו של אדם הראשון היך
דאת אמר (זהו שכתוב) ונחה עליו רוח יי' וגו' (ישעיה יא ב) ,
אמר רב נחמן אחר לכל המעשים וקדם לעונשין,

אמר ר' שמואל בר' תנחום אף קילוסו אינו אלא באחרונה ה"ה הללויה הללו את יי' מן השמים כל עניינא
עד חוק נתן ולא יעבור ואחר כך הללו את יי' מן הארץ וגו' ואחר כך מלכי ארץ וגו' (תהלים קמח א - יא) ,
אמר ר' שמליי כשם שקילוסו אינו אלא אחר בהמה חיה ועוף כך ברייתו אינו אלא אחר בהמה חיה ועוף,
בתחילה ויאמר אלהים ישרצו המים וגו' ואחר כולם נעשה אדם וגו'.

בראשית פרק א פסוק ב

והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים:

ישעיהו פרק יא

(א) ויצא חטור מגזע ישי ונצרך משרשיו יפרה: (ב) ונחה עליו רוח ידוד רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת
ויראת ידוד: (ג) והריחו ביראת ידוד ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח:

תהלים פרק קמח

(א) הללו יה הללו את ידוד מן השמים הללויה במרומים: (ב) הללויה כל מלאכיו הללויה כל צבאו <צבאו> צבאיו: (ג)
הללויה שמש וירח הללויה כל כוכבי אור: (ד) הללויה שמי השמים והמים אשר מעל השמים: (ה) הללו את שם
ידוד כי הוא צנה ונבראו: (ו) ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור: (ז) הללו את ידוד מן הארץ תניינים וכל
תהמות: (ח) אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עשה דברו: (ט) ההרים וכל גבעות עץ פרי וכל ארזים: (י) החיה וכל
בהמה רמש וצפור כנף: (יא) מלכי ארץ וכל לאמים שרים וכל שפטי ארץ: (יב) בחורים וגם בתולות זקנים עם
נערים: (יג) הללו את שם ידוד כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים: (יד) ויךם קרן לעמו תהלה לכל חסידי
לבני ישראל עם קרבו הללו יה:

- ר' אלעזר ור' שמעון בן לקיש חולקים זה על זה – במה? מי מהם מעריך יותר את האדם?
- בילקוט שמעוני מבוא נוסח אחר לדברי ריש לקיש:

ילקוט שמעוני תורה פרשת בראשית רמז ד

ורוח אלהים מרחפת זה רוחו של משיח דכתיב ונחה עליו רוח ה'
איזה נוסח נראה לכם הגיוני יותר?

- מה משמעות השאלה האם האדם מקלס (מהלל ומשבח) את בוראו לפני שאר העולם או אחריו?

ג. האם האדם נברא ראשון או אחרון?

- מה עולה מהמקרא?
- מדוע נברא האדם בסוף לפי הדעות השונות:

3. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לח עמוד א

תנו רבנן: אדם נברא בערב שבת, ומפני מה - שלא יהו מינים אומרים שותף היה לו להקדוש ברוך הוא
במעשה בראשית.

דבר אחר: שאם תזוח דעתו עליו אומר לו: יתוש קדמך במעשה בראשית.
דבר אחר: כדי שיכנס למצוה מיד.

דבר אחר: כדי שיכנס לסעודה מיד. משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושיכללן, והתקין סעודה, ואחר כך
הכניס אורחין, שנאמר (משלי ט') חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה. טבחה טבחה מסכה יינה אף
ערכה שלחנה. שלחה נעריתה תקרא על גפי מרמי קרת.

חכמות בנתה ביתה - זו מידתו של הקדוש ברוך הוא, שברא את כל העולם כולו בחכמה. חצבה עמודיה
שבעה - אלו שבעת ימי בראשית, טבחה טבחה מסכה יינה אף ערכה שלחנה - אלו ימים ונהרות וכל צורכי
עולם. שלחה נעריתה תקרא - זה אדם וחיה.

משלי פרק ט

(א) חֲכָמוֹת בְּנֵתָה בֵּיתָה חֲצֵבָה עֲמוּדֶיהָ שְׁבָעָה: (ב) טְבַחָה טְבַחָה מְסַכָּה יֵינָה אִף עֲרֻכָּה שְׁלַחְנָה: (ג) שְׁלַחָה נִעְרָתֶיהָ תִקְרָא עַל גַּפֵּי מְרַמֵּי קֶרֶת:

ד. מעמדו של אדם הראשון

- מה משמעות המימדים הענקיים שמעניקים חכמים לאדם הראשון?
- מהו המסר שמנסה המדרש להעביר על מהותו ועוצמתו של האדם?

4. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לח עמוד א

תניא, היה רבי מאיר אומר: אדם הראשון מכל העולם כולו הוצבר עפרו, שנאמר +תהלים קל"ט+ גלמי ראו עיניך, (וכתיב +דברי הימים ב' ט"ז+ כי ה' עיניו משטטות בכל הארץ). אמר רב אושעיא משמיה דרב: אדם הראשון גופו מבבל וראשו מארץ ישראל, ואבריו משאר ארצות. ...

שם עמוד ב

אמר רמי בר חמא: אין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה, שנאמר +תהלים מ"ט+ נמשל כבהמות נדמו.

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שבקש הקדוש ברוך הוא לבראות את האדם, ברא כת אחת של מלאכי השרת, אמר להם: רצונכם, נעשה אדם בצלמנו? אמרו לפניו: רבונו של עולם, מה מעשיו? אמר להן: כך וכך מעשיו, אמרו לפניו: רבונו של עולם +תהלים ח'+ מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו, הושיט אצבעו קטנה ביניהן ושרפם. וכן כת שניה. כת שלישית אמרו לפניו: רבונו של עולם, ראשונים שאמרו לפניך - מה הועילו? כל העולם כולו שלך הוא, כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך - עשה. כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלן, אמרו לפניו: רבונו של עולם, לא יפה אמרו ראשונים לפניך? אמר להן: +ישעיהו מ"ו+ ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל וגו'.

אמר רב יהודה אמר רב: אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה, שנאמר +דברים ד'+ למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים, כיון שסרח - הניח הקדוש ברוך הוא ידו עליו ומיעטו, שנאמר +תהלים קל"ט+ אחר וקדם צרתני עלי כפכה.

אמר רבי אלעזר: אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה, שנאמר, למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים עד קצה השמים, כיון שסרח - הניח הקדוש ברוך הוא ידו עליו ומיעטו, שנאמר אחר וקדם צרתני וגו'.

קשו קראי אהדדי?! (הפסוק בדברים ד' סותר את עצמו) - אידי ואידי חדא מידה היא. (כלומר, המרחק מסוף העולם ועד סופו ומהארץ ועד הרקיע הוא אותו גודל)

תהלים פרק מט פסוק יג

וְאָדָם בֵּיקָר בַּל יִלִּין נִמְשַׁל כְּבַהְמוֹת נְדָמוֹ:

ישעיהו פרק מו פסוק ד

וְעַד זְקֵנָה אָנִי הוּא וְעַד שִׁיבָה אָנִי אֶסְבֵּל אָנִי עֲשִׂיתִי וְאָנִי אֶשָּׂא וְאָנִי אֶסְבֵּל וְאִמְלֹט:

דברים פרק ד פסוק לב

כִּי שָׁאֵל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם הַנְּהִיָּה כְדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמָע כְּמָהוּ:

תהלים פרק קלט פסוק ה

אֲחֹר וְקָדָם צִרְתָּנִי וְתִשֶׁת עָלַי כְּפָכָה:

5. פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פרשה ד ד"ה ד"א מי כהחכם

ד"א מי כהחכם (קהלת ח: א), זה אדם הראשון, דכת' אתה חותם תכנית מלא חכמה וכליל יופי (יחזקאל כח: יב). ומי יודע פשר דבר (קהלת שם ח/), שפרש שמות לכל, ויקרא האדם שמות וגו' (בראשית ב: כ). חכמת אדם תאיר פניו (קהלת שם ח/), ר' לוי בשם ר' שמע' בן מנסי' /שמעון בן מנסי' / תפוח עקיבו של אדם הראשון היה מכהה גלגל חמה. ואל תתמה, בנוהג שבעולם אדם עושה לו שני דיסקריון, אחד לו ואחד לבן ביתו, שלמי הוא עושה נאה לא שלו, כך אדם הראשון נברא לתשמישו של הקב"ה, וגלגל חמה נברא לתשמישן של בריות, לא כל שכן יהי תפוח עקיבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה. ומה אם

- מהי דמות אדם הראשון המוצגת במדרש? מה ההסבר לכך?

סכמו: כנגד אילו תפיסות ביחס לאדם מהותו ומעמדו יוצאים המדרשים?

ה. יחס לגוף

6. בראשית פרק א

(כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וְיִבְעֹוּף הַשָּׁמַיִם וּבְבִהֶמָּה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ:

(כז) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

מהו צלם לתפיסתו של הלל?

7. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק ל ד"ה וכל מעשיך

וכל מעשיך יהיו לשם שמים כהלל. כשהיה הלל יוצא למקום היו אומרים לו להיכן אתה הולך. לעשות מצוה אני הולך. מה מצוה הלל. לבית הכסא אני הולך. וכי מצוה היא זו. אמר להן הן. בשביל שלא יתקלקל הגוף. איכן אתה הולך הלל. לעשות מצוה אני הולך מה מצוה הלל. לבית המרחץ אני הולך. וכי מצוה היא זו. אמר להן הן. בשביל לנקות את הגוף. תדע לך שהוא כן מה אם אוקיינות העומדות בפלטיות של מלכים הממונה עליהם להיות שפן וממרקן המלכות מעלה לו סלירא בכל שנה ושנה ולא עוד אלא שהוא מתגדל עם גדולי המלכות. אנו שנבראנו בצלם ודמות שנאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם (בראשית ט' ו') על אחת כמה וכמה. שמאי לא היה אומר כך אלא יעשה [נעשה] חובותינו עם הגוף הזה:

1. נברא יחידי

- מהם הסברים השונים לכך שאדם נברא יחידי

- מה הקשר בין הסברים אלו לבין המדרשים שראינו קודם על גודלו של אדם הראשון?

8. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לח עמוד א

לפיכך כו'. תנו רבנן: אדם יחידי נברא, ומפני מה - שלא יהו מינים אומרים: הרבה רשויות בשמים. דבר אחר: מפני הצדיקים ומפני הרשעים. שלא יהו הצדיקים אומרים: אנו בני צדיק, ורשעים אומרים: אנו בני רשע. דבר אחר: מפני המשפחות, שלא יהו משפחות מתגרות זו בזו. ומה עכשיו שנברא יחיד - מתגרות, נבראו שנים - על אחת כמה וכמה. דבר אחר: מפני הגזלנין ומפני החמסנין. ומה עכשיו שנברא יחידי - גוזלין וחומסיין, נבראו שנים - על אחת כמה וכמה. ולהגיד גדולתו כו'. תנו רבנן: להגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא; שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד - וכולן דומין זה לזה, אבל הקדוש ברוך הוא טובע כל אדם בחותמו של אדם הראשון - ואין אחד מהן דומה לחבירו, שנאמר +איוב ל"ח+ תתהפך כחמר חותם ויתיצבו כמו לבוש. ומפני מה אין פרצופיהן דומין זה לזה, שלא יראה אדם דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי היא, שנאמר +איוב ל"ח+ וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר.

9. משנה מסכת סנהדרין פרק ד משנה ה

לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחד מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך ושלא יהו מינין אומרים הרבה רשויות בשמים ולהגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם ושמה תאמרו מה לנו ולצרה הזאת והלא כבר נאמר (ויקרא ה') והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד וגומר ושמה תאמרו מה לנו לחוב בדמו של זה והלא כבר נאמר (משלי י"א) באבוד רשעים רנה:

- בכתבי היד של המשנה לא מופיעה המילה 'מישראל'. איזה נוסח נכון לדעתכם?

